

**PEDAGOGIK FAOLIYATNI AMALGA OSHIRISH UCHUN
O'QITUVCHI KASBIY TAYYORGARLIGI**

*University of management and
Future technologies universitetining
Pedagogika va psixologiya talabasi
Umirzakova Nilufar*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'qituvchining pedagogik faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishidagi kasbiy tayyorgarlikning o'rni va ahamiyati keng tahlil qilinadi. O'qituvchi kasbiy tayyorgarligi tarkibiy qismlari, ularning o'zaro bog'liqligi hamda zamonaviy ta'lim jarayonidagi dolzarb muammolar va yechimlar yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimi tajribasi bilan bir qatorda, xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari ham tahlil qilinadi. Maqolada amaldagi tadqiqotlardan, statistik ma'lumotlardan va ilg'or pedagogik nazariyalardan misollar keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *pedagogik faoliyat, kasbiy tayyorgarlik, kompetensiya, malaka, innovatsiya, pedagogik mahorat, refleksiya, uzluksiz ta'lim.*

Ta'lim tizimining sifatini oshirish, avvalo, o'qituvchining kasbiy tayyorgarlik darajasiga bevosita bog'liqdir. Chunki o'qituvchi — bu ta'lim jarayonining yuragi, o'quvchining shaxs sifatida shakllanishida asosiy yetakchi kuchdir.

O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni (2020) hamda “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da qayd etilishicha, o'qituvchi zamonaviy bilimlarga ega, ijtimoiy faol, innovatsion fikrlaydigan, pedagogik kompetensiyalari rivojlangan shaxs bo'lishi zarur.

Bugungi kunda ta'limda amalga oshirilayotgan islohotlar — “Milliy o'quv dasturi”, “Raqamli ta'lim”, “Uzluksiz kasbiy rivojlanish” dasturlari — barchasi

o'qituvchining kasbiy tayyorgarligini zamon talablariga mos darajada rivojlantirishga qaratilgan.

O'qituvchining kasbiy tayyorgarligi tushunchasi va mohiyati

Kasbiy tayyorgarlik — bu o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka, shaxsiy sifatlar va qadriyatlar majmuasidir. U o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda poydevor vazifasini bajaradi.

Kasbiy tayyorgarlik quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

Nazariy tayyorgarlik — pedagogika, psixologiya, metodika, didaktika, fan asoslaridan chuqur bilim olish;

Amaliy tayyorgarlik — o'quv darslarini o'tkazish, tahlil qilish, ta'lim jarayonini boshqarish;

Axloqiy tayyorgarlik — kasbiy etikaga rioya qilish, o'quvchi shaxsiga hurmat bilan yondashish;

Kommunikativ tayyorgarlik — muloqot madaniyati, hamkorlik, jamoaviy ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish;

Innovatsion tayyorgarlik — yangi texnologiyalar, AKT va zamonaviy metodikalarni o'quv jarayoniga qo'llash.

Shuningdek, o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi nafaqat o'z sohasidagi bilimlarni egallash, balki shaxsiy o'sish, o'zini rivojlantirish va refleksiv fikrlashni ham o'z ichiga oladi.

Pedagogik faoliyatda kasbiy tayyorgarlikning ahamiyati

Pedagogik faoliyat o'z mohiyatiga ko'ra, murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, unda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, psixolog, tashkilotchi, maslahatchi sifatida ham ishtirok etadi.

Kasbiy tayyorgarligi yuqori bo'lgan o'qituvchi:

o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, ijodiy yondashuvni shakllantira oladi;

o'quv jarayonini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etadi; o'zining pedagogik faoliyatini tahlil qilib, xatolar ustida ishlay oladi;

shaxsiy namunasi orqali o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Qodirova N. (2020) o'z tadqiqotida shunday xulosaga kelgan:

“O'qituvchining kasbiy tayyorgarlik darajasi — ta'lim sifatini belgilovchi eng muhim omildir. Bu tayyorgarlik nafaqat bilimni, balki shaxsiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi”.

Zamonaviy ta'limda o'qituvchining kasbiy kompetensiyalari

Hozirgi kunda o'qituvchi o'z faoliyatini faqat dars o'tish bilan chegaralab qo'ymasligi kerak. U — metodist, innovator, texnolog, psixolog, ijtimoiy lider hamdir. Shu boisdan, kasbiy kompetensiya tushunchasi o'qituvchi tayyorgarligini baholashda asosiy mezon hisoblanadi.

Pedagogik kompetensiyalar quyidagi turlarga ajratiladi:

- **Didaktik kompetensiya** – ta'lim mazmunini samarali yetkazish qobiliyati;
- **Ijtimoiy-kommunikativ kompetensiya** – o'quvchi va ota-onalar bilan muloqotni to'g'ri yo'lga qo'yish;
- **Refleksiv kompetensiya** – o'z faoliyatini tahlil qilib, takomillashtira olish;
- **Texnologik kompetensiya** – raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanish.

Masalan, Hasanov S. (2021) ta'kidlaydi: “Kasbiy kompetensiyani shakllantirish o'qituvchining kasbiy refleksiyasiga, o'zini baholash qobiliyatiga va uzluksiz o'qishga tayyorligiga bog'liqdir.”

Xorijiy tajribada o'qituvchi kasbiy tayyorgarligi

Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, o'qituvchini tayyorlash jarayonida amaliyot va metodik tayyorgarlikka alohida e'tibor qaratiladi.

- **Finlyandiya:** O'qituvchi tayyorlash jarayoni magistratura darajasida olib boriladi. Har bir o'qituvchi ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishi majburiy.
- **Janubiy Koreya:** Har uch yilda bir marta o'qituvchilar malaka oshirish kurslaridan o'tadilar.

- **Yaponiya:** “O‘qituvchi – doimiy o‘rganuvchi shaxs” tamoyili asosida kasbiy rivojlanish tizimi joriy etilgan.

O‘zbekiston ta’lim tizimi ham shu yo‘nalishda faoliyat yuritmoqda. Uzluksiz kasbiy rivojlanish markazlari orqali o‘qituvchilar uchun yangilangan dasturlar, masofaviy o‘qitish kurslari va innovatsion seminarlar tashkil etilmoqda.

O‘qituvchining shaxsiy fazilatlari va pedagogik mahorati

Kasbiy tayyorgarlik faqat bilim va ko‘nikma bilan cheklanmaydi. O‘qituvchining shaxsiy fazilatlari — mehribonlik, sabr-toqat, adolat, muloqotchanlik, mas’uliyatlilik ham pedagogik muvaffaqiyatning asosiy mezonlaridan biridir.

Abdullayeva M. (2019) o‘z maqolasida qayd etadi: “Pedagogik mahorat – bu o‘qituvchining o‘z bilimini ijodiy qo‘llay olish, o‘quvchi qalbiga yo‘l topish va tarbiya jarayonini badiiy mahorat bilan olib borish qobiliyatidir”.

Pedagogik mahoratning muhim jihati — refleksiya, ya’ni o‘qituvchining o‘z faoliyatini tahlil qilib, o‘z ustida ishlashi. Refleksiya o‘qituvchiga darsdagi xatolarni ko‘rish, yangiliklarni sinab ko‘rish va doimiy rivojlanish imkonini beradi.

O‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi — bu ta’lim tizimining asosiy poydevoridir. U nafaqat o‘qituvchi faoliyatini, balki butun jamiyatning intellektual salohiyatini belgilaydi. Shu sababdan, pedagogik ta’lim tizimida o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish, ularni innovatsion yondashuvlar asosida qayta tayyorlash va uzluksiz rivojlanish uchun sharoit yaratish eng muhim vazifalardan biridir.

Kasbiy tayyorgarlikning yuksak darajada bo‘lishi — ta’lim sifati, o‘quvchi muvaffaqiyati va millatning ma’naviy ravnaqini ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.

3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига руҳий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.